Nr. 33313/20.11.2024

MINISTERUL EDUCAȚIEI

DIRECȚIA GENERALĂ ECHITATE ȘI PERFORMANȚĂ
ÎN ÎNVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR

**APROB.**
**SECRETAR DE STAT,**
**Ionel-Florian Lixandru**

**Securizat GDPR**

**Către Inspectoratele Școlare Județene/Inspectoratul Școlar al Municipiului București,**
- În atenția inspectorului școlar general și a inspectorului școlar pentru educație timpurie -

În vederea implementării unitare și coerente a prevederilor *Curriculumului pentru educația timpurie* (aprobat prin OMEN nr.4694/2019) și ale *Metodologiei de organizare și funcționare a creșelor și a altor unități de educație timpurie antepreșcolară* (aprobată prin HG nr.566/2022), precum și pentru organizarea și funcționarea unui sistem de educație timpurie unitar, incluziv și de calitate, în conformitate cu prevederile *Legii învățământului preuniversitar nr.198/2023*, cu modificările și completările ulterioare, în contextul actualizării *Reperelor fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (aprobate prin* OME nr. 4628/2024), se aprobă ***Scrisoarea metodică*** **pentru anul școlar 2024-2025,** prevăzută în anexă.

Inspectoratele școlare județene vor asigura distribuirea documentului în toate unitățile de învățământ care includ grupe de învățământ preșcolar și/sau antepreșcolar, fiind un instrument de informare și orientare a demersului educațional din creșe și grădinițe. Conținutul scrisorii metodice va fi analizat și discutat în cadrul activităților metodice organizate la nivel de unitate de învățământ, temele incluse putând fi abordate și în activitățile metodice organizate la nivel județean. Inspectoratele școlare vor verifica modul în care sunt respectate recomandările făcute.

**DIRECTOR GENERAL,**
Alin - Cătălin Păunescu

**Securizat GDPR**

**DIRECTOR,**
Mihaela - Tania Irimia

**Securizat GDPR**

**CONSILER,**
Cristina Mangiurea

**Securizat GDPR**

Str.General Berthelot nr.28-30, Sector 1, 010168, București
Tel: +4 021 4056221 Fax: +4 021 3135547 Email: dgip@edu.gov.ro
www.edu.ro

**Anexă**

## SCRISOARE METODICĂ – An școlar 2024 - 2025

### "Predă cu entuziasm, salvează un om!"

Specialiștii* arată că entuziasmul profesorului și apartenența la o comunitate de învățare puternică și rezilientă îl sprijină pe acesta:

- să aibă așteptări înalte cu privire la faptul că fiecare copil poate învăța și își poate atinge propriul potențial atunci când este sprijinit în mod optim;
- să fie încrezător cu privire la faptul că va putea să-și motiveze copiii/elevii să învețe;
- să se angajeze în discuții profesionale cu privire la practicile/metodele aplicate la grupă/clasă și eficiența acestora din perspectiva intenție didactică – rezultate ale învățării;
- să fie conștient de impactul pe care îl poate avea asupra celorlați profesori și a metodelor/practicilor abordate de aceștia, ca o consecință a exemplului profesional oferit;
- să lucreze cu și alături de ceilalți protagoniști din educație, conștient fiind că intervenția sa contribuie la schimbări importante în viața beneficiarilor direcți și indirecți ai educației.

În acest sens, temele abordate în scrisoarea metodică sunt rezultatul analizei nevoilor sistemului de educație timpurie românesc, raportat la practici și politici la nivel european/internațional în domeniul dezvoltării profesionale a practicienilor din educație.

Totodată, este important să menționăm faptul că dezvoltarea profesională a practicienilor din educația timpurie este un aspect - cheie vizat de Ministerul Educației, reflectat în proiectele cu finanțare europeană lansate începând cu 2019 și dedicate dezvoltării unui sistem de educație timpurie unitar, incluziv și de calitate.

Prezentăm, în cele ce urmează, trei proiecte cu finanțare europeană (PNRR și PEO) cu un impact deosebit asupra calității resursei umane din domeniul educației timpurii, care vor fi implementate începând cu acest an școlar.

Proiectul finanțat prin PNRR **"Servicii integrate și profesioniști în educația timpurie"** oferă practicienilor din educația timpurie oportunități de formare profesională continuă, în vederea dezvoltării unui sistem de educație unitar, incluziv și de calitate, fiind incluse următoarele programe de formare:

- **Program de formare a formatorilor în domeniul curricular pentru personalul didactic și nedidactic din serviciile de educație timpurie -** la care vor participa minimum 348 practicieni și specialiști în domeniul educației timpurii, în vederea îmbunătățirii capacității personalului din serviciile de educație timpurie să susțină dezvoltarea timpurie a copiilor de până la 6 ani și, implicit, îmbunătățirea calității serviciilor de educație timpurie prin adaptarea la nevoile beneficiarilor direcți ai serviciilor (antepreșcolari și preșcolari).

---

* Hattie, John. (2024). *Învățarea vizibilă: versiunea extinsă.* București: Editura Polirom
Senge, Peter. (2016). *Școli care învață. A cincea disciplină aplicată în educație.* București: Editura Trei
Anderson, James. (2024). *Măiestria învățării.* București: Editura Art Group Educational

- **Program de formare a formatorilor, persoane-resursă în domeniul monitorizării calității serviciilor de educație timpurie antepreșcolară, pentru personalul din sectorul social, sănătate și educație,** la care vor participa minimum 252 persoane, având drept scop profesionalizarea personalului din domeniul educației, protecției și sănătății, în vederea monitorizării calității serviciilor de educație timpurie pentru copiii până la 3 ani.
- **Program de formare profesională continuă acreditat în domeniul curricular, pentru personalul didactic și nedidactic din serviciile de educație timpurie,** la care vor participa minimum 21000 persoane. Programul are în vedere îmbunătățirea capacității personalului din serviciile de educație timpurie să susțină dezvoltarea timpurie a copiilor de până la 6 ani și îmbunătățirea calității serviciilor de educație timpurie prin adaptarea la nevoile beneficiarilor direcți ai serviciilor (antepreșcolari și preșcolari).

Ca urmare a clarificărilor și recomandărilor formulate de Ministerul Educației, se va acorda prioritate de acces personalului din serviciile nou înființate, personalului nou intrat în serviciile de educație timpurie formale și complementare. Constituirea grupului țintă se realizează prin consultarea cu inspectoratele școlare județene, pentru o selecție eficientă și în acord cu nevoile locale.

Un alt program important pentru dezvoltarea sistemului de educație timpurie din România este Proiectul necompetitiv **"Sistem unitar de educație timpurie incluzivă și de calitate (SU-ETIC)"**, finanțat prin Programul Educație și Ocupare 2021-2027, care aduce contribuții importante în domeniul educației timpurii prin investiții în completarea cadrului de asigurare a calității și în îmbunătățirea performanțelor personalului implicat în educația timpurie, inclusiv a celui care răspunde de evaluarea și monitorizarea calității la nivel județean sau a personalului care se ocupă de formarea viitoarelor cadre didactice din educația timpurie. Proiectul are următoarele obiective:

- Dezvoltarea cadrului de asigurare a calității educației timpurii prin elaborarea unui set unitar de standarde de calitate pentru programele de educație timpurie.
- Creșterea capacității unităților de învățământ cu grupe de nivel preșcolar și/sau antepreșcolar și a inspectoratelor școlare de a evalua și monitoriza calitatea programelor de educație timpurie, prin conceperea și derularea unui program de formare la nivel județean dedicat utilizării setului unitar de standarde de calitate pentru programele de educație timpurie. În cadrul programului de formare vor fi pregătiți 188 de specialiști care vor forma 1500 de persoane – inspectori, directori, membri ai CEAC.
- Dezvoltarea și susținerea sistemului de formare inițială a personalului didactic de predare din domeniul educației timpurii printr-un program - cadru sistemic.

Activitățile stabilite pentru îndeplinirea acestui obiectiv sunt:

A) **Un program de formare continuă** a 400 de profesori din liceele pedagogice/liceele cu clase de vocațional pedagogic în vederea implementării Curriculumului pentru educație timpurie și a principiilor de bază ale unei educații timpurii incluzive și de calitate;

B) **Un program de alocare a unor pachete educaționale** pentru derularea anuală a unor ateliere de vară în domeniul pedagogic pentru elevii din clasa a XI-a din liceele pedagogice și clasele de vocațional pedagogic care urmează să devină educatori, inclusiv a celor care fac parte din categorii defavorizate, beneficiari fiind 2800 elevi/an, timp de 3 ani de zile;

C) **Elaborarea și editarea de ghiduri metodice pe discipline** pentru profesorii care se ocupă de formarea inițială a educatorilor din liceele pedagogice și din învățământul universitar pedagogic.

**Apelul PEO competitiv "Diversificarea și flexibilizarea serviciilor de educație timpurie",** aflat în perioada de depunere a proiectelor, urmărește finanțarea măsurilor dedicate diversificării și flexibilizării serviciilor de suport socio-educațional prin susținerea de acțiuni/ măsuri strategice la nivel local pentru îmbunătățirea accesului copiilor cu vârste între 3 luni și 6 ani la educația timpurie, după cum urmează:

- crearea unui mecanism de dezvoltare și furnizare a serviciilor standard și complementare de educație, îngrijire și supraveghere a copiilor de la naștere la 6 ani;
- furnizarea serviciilor integrate de educație, îngrijire și supraveghere, inclusiv cu asigurarea mesei copiilor, precum și măsuri complementare sau acompaniere care să faciliteze participarea copiilor provenind din grupuri dezavantajate și prevenirea abandonului, precum asigurarea materialelor educaționale pentru toți copiii antepreșcolari și preșcolari din comunitate (jocuri educative, cărți de colorat, caiete de lucru, plastilină, acuarele etc.);
- măsuri de acompaniere în funcție de nevoi pentru copiii care aparțin grupurilor vulnerabile, inclusiv celor de etnie roma (sprijin pentru achiziționarea de îmbrăcăminte, încălțăminte, rechizite, mic mobilier specifice vârstei, transport, măsuri suport pentru comunicarea în limba română, pentru copiii a căror limbă maternă este alta decât româna, pentru participarea la activități extracurriculare, precum excursii, vizionare spectacole de teatru, tabere etc.);
- activități pentru stimularea participării la educația timpurie și prevenirea abandonului: programe de informare, consiliere și educație parentală pentru părinții/ reprezentanții legali/ tutorii copiilor de vârstă antepreșcolară și preșcolară, cu focalizare pe părinții/ persoanele care au în grijă copiii provenind din grupuri vulnerabile.

În urma propunerilor primite de la inspectoratele școlare județene, consiliile județene și reprezentanții unităților administrativ - teritoriale, Ghidului Solicitantului - Condiții Specifice „Diversificarea și flexibilizarea serviciilor de educație timpurie", aferent Programului Educație și Ocupare (PEO) 2021-2027, aprobat prin Ordinul ministrului investițiilor și proiectelor europene nr. 3825/05.06.2024, a fost modificat prin Ordinul ministrului investițiilor și proiectelor europene nr. 6642/29.10.2024.

În cadrul acestui apel de proiecte solicitanții eligibili sunt consiliile județene și inspectoratele școlare județene, alături de parteneri precum: autorități ale administrației publice locale; unități de învățământ acreditate, publice și private; instituții de învățământ superior; centrele județene de resurse și asistență educațională; furnizori privați de educație timpurie, inclusiv organizații neguvernamentale.

Prin aceste proiecte, vor fi parcurși pași importanți în domeniul formării și dezvoltării profesionale a practicienilor din educație timpurie, al diversificării și creșterii calității serviciilor de educație timpurie furnizate. În acest context, educatoarea/profesorul pentru educație timpurie, un deschizător de drumuri ca și până acum, va înregistra acea creștere profesională prin care, cu competență și dăruire, cu entuziasm și dragoste se va apropia de fiecare copil, va acorda atenție și sprijin în învățare fiecăruia și, indiferent de problemele cu care aceștia se confruntă, va arăta că poate schimba vieți și poate crește generații de tineri cu cunoștințe, abilități și atitudini atașate principiilor și valorilor relevante ale umanității, în acord cu dinamica societății.

## I. Despre predarea cu entuziasm

Practicianul din educația timpurie, prin specificul vârstei căreia i se adresează, are nevoie de o pregătire profesională riguroasă, guvernată de o bună cunoaștere a procesului de dezvoltare a copilului, care să se afle în complementaritate cu înțelegerea Curriculumului pentru educație timpurie și a principiilor care stau la baza acestuia, reflectată prin proiectarea și desfășurarea unui demers educațional coerent pentru copil.

Studiile din domeniul științelor educației ne arată că pregătirea profesională trebuie să fie completată de competențe care să aibă în vedere cunoașterea copilului, mediul de învățare creat și starea de bine a beneficiarilor primari ai educației, comunicarea cu toți actorii implicați în procesul de educație, dezvoltarea profesională continuă, integritatea profesională, etc.

În esență, întregul pachet de competențe ale profesionistului se traduce în calitatea actului educațional pe care acesta îl generează și de care copilul beneficiază. Aducem în prim plan sintagma de "profesor entuziast", care este profesorul care crede în ceea ce face și care înțelege importanța activității sale pentru copii și societate. Profesorul entuziast din educația și îngrijirea timpurie a copiilor deține un set unic de calități care îmbunătățesc semnificativ procesul și mediul de învățare, precum:

- **Pasiune pentru predare**: Profesorii entuziaști au o dragoste autentică pentru predare și un angajament puternic față de creșterea și dezvoltarea copiilor pe care îi au în grijă.
- **Energie și implicare**: Profesorii entuziaști sunt energici și se implică activ, făcând învățarea relevantă, dinamică și accesibilă. Entuziasmul lor este contagios, motivând copiii să participe și să exploreze.
- **Creativitate**: Profesorii entuziaști folosesc metode creative pentru a face activitățile interesante și accesibile.
- **Atitudinea pozitivă**: Profesorii entuziaști mențin o atitudine pozitivă și încurajatoare, ceea ce ajută la susținere și valorizare individuală, fapt care îi ajută pe copii să se simtă în siguranță și apreciați. Totodată, această atitudine ajută la construirea unui mediu educațional care facilitează sentimentul de apartenență la mediul creșei/grădiniței.
- **Răbdare și înțelegere**: Lucrul cu copiii mici necesită multă răbdare. Profesorii entuziaști înțeleg că fiecare copil învață în ritmul lui și, în acord cu acest principiu, oferă sprijin și încurajare fiecăruia, în funcție de nevoile identificate.
- **Flexibilitate**: Profesorii entuziaști sunt capabili să își schimbe strategiile de predare pentru a satisface nevoile diverse ale copiilor.
- **Abilități puternice de comunicare**: Profesorii entuziaști comunică eficient, atât cu copiii, cât și cu părinții acestora. Ei sunt capabili să explice clar conceptele și să asculte nevoile și preocupările copiilor și părinților.
- **Empatie și compasiune**: Profesorii entuziaști înțeleg nevoile emoționale și de dezvoltare ale copiilor mici. Acest lucru ajută la construirea de relații puternice, de încredere cu aceștia.
- **Practică reflexivă**: Profesorii entuziaști reflectează în mod regulat asupra practicilor lor de predare și caută modalități de îmbunătățire a acestora. Acest angajament față de învățarea continuă îi ajută să rămână eficienți și receptivi la nevoile copiilor din grupă.

## II. Comunitățile profesionale de învățare

**Comunitatea profesională de învățare (CPÎ) din educația și îngrijirea timpurie încurajează colaborarea și schimbul de practici educaționale și idei** între educatori, fiind compusă din personal didactic de predare și auxiliar, personal de conducere și administrativ care împărtășesc un obiectiv comun: îmbunătățirea calității educației și îngrijirii oferite copiilor. Membrii acestei comunități se angajează în întâlniri regulate, pentru a discuta strategii de susținere și analiză a dezvoltării copiilor, pentru a împărtăși experiențe profesionale, informații/ noutăți în domeniul educației, cu precădere în domeniul educației timpurii. Această abordare colaborativă permite educatorilor să învețe unii de la alții, să rămână la curent cu cele mai recente cercetări și să implementeze strategii eficiente, adaptate nevoilor copiilor din grupă.

**Comunitatea profesională de învățare este o comunitate deschisă,** bazată pe învățarea de la egal la egal, care favorizează practica reflexivă, încurajând educatorii să-și examineze critic propriile metode de predare și să caute feedback constructiv de la colegii lor și, uneori, de la părinți și alți specialiști din comunitatea extinsă. Pentru ca acest proces de autoreflecție să se manifeste, este necesar ca fiecare membru să aibă sentimentul de apartenență la grupul de învățare, să se simtă într-un mediu sigur în care se poate exprima în mod liber, fără teama/grija de a fi judecat sau etichetat.

**O condiție fundamentală a comunității profesionale de învățare este ca membrii acesteia să împărtășească nevoi de dezvoltare profesională comune,** fapt care va conduce la crearea unui mediu de învățare și dezvoltare profesională eficient, cu impact la nivelul practicilor educaționale implementate în activitatea curentă. În această privință, un rol important îi revine managerului, fie că vorbim despre directorul creșei/grădiniței, responsabilul comisiei pentru curriculum sau despre inspectorul pentru educație timpurie, care, în momentul organizării activităților de învățare din cadrul comunității, va avea în vedere, cu prioritate, interesele și nevoile comune de învățare și dezvoltare profesională ale comunității create. Lucrând împreună, membrii unei CPÎ pot crea un mediu favorabil și eficient pentru educatori și pentru copii, care să genereze învățare cu sens.

În esență, CPÎ-urile transformă peisajul educațional, făcându-l mai dinamic, mai receptiv și, evident, favorabil învățării pe tot parcursul vieții.

Conceptele - cheie ale comunităților profesionale de învățare (CPÎ) sunt următoarele:

1. **Sprijin pentru educația timpurie și personalul din creșe și grădinițe:** CPÎ-urile își propun să sprijine educația și îngrijirea timpurie și, implicit, personalul din creșe și grădinițe, atât emoțional, cât și profesional, permițându-le să reflecteze critic asupra demersului educațional susținut și să împărtășească idei pentru a îmbunătăți bunăstarea și experiențele de învățare și dezvoltare ale copiilor și familiilor lor.
2. **Dialoguri reflexive și aprofundate**: În cadrul CPÎ, profesorii se angajează frecvent în dialoguri reflexive și aprofundate cu colegii despre diferite aspecte educaționale întâlnite la grupă, pornind de la cunoștințe și practici personale, pentru a clarifica presupunerile și a transforma practica educațională în demersuri eficiente și adaptate copilului și familiei acestuia.
3. **Practici educaționale dincolo de spațiul grupei**: Profesorii sunt încurajați să depășească spațiul sălilor de clasă, observându-și reciproc practicile educaționale,

oferind feedback, planificând împreună, construind relații cu comunitatea extinsă și angajându-se în dialog cu părinții.

4. **Responsabilitate colectivă**: Îmbunătățirea serviciilor oferite în educația timpurie la nivel județean și la nivelul unității de învățământ este văzută ca o responsabilitate colectivă mai degrabă, decât ca responsabilitatea exclusivă a unui director sau a unui singur profesor.
5. **Viziune și valori comune**: CPÎ-urile se concentrează pe asumarea unei viziuni comune și a unui set de valori bazate pe drepturile copiilor și pe respectul pentru diversitate, ca bază pentru luarea unor decizii colective, a unor decizii etice.
6. **Leadership**: Conducerea eficientă este crucială în transformarea culturii unei creșe/grădinițe, la nivel regional sau la nivelul disciplinei dintr-un județ. Liderii CPÎ-urilor trebuie să combine abordările de sus în jos și de jos în sus, promovând un stil de conducere democratic, care încurajează participarea activă și responsabilitățile partajate între toți membrii echipei.

Studiile ne arată că pentru formarea și dezvoltarea unei comunități profesionale de învățare (CPÎ) eficiente este necesară asigurarea unor condiții structurale cum ar fi: dedicarea unui timp specific în care echipa să se întâlnească; abordarea unor teme/aspecte de interes pentru toți cei prezenți sau a căror rezolvare implică efortul în echipă; oferirea de sprijin specializat, atunci când este cazul; oferirea și/sau dezvoltarea de instrumente de lucru (fișe de autoreflecție, scheme de documentare, etc.); oferirea unor materiale suport relevante pentru tema pusă în discuție.

Curriculumul pentru educație timpurie prevede ca o dată pe săptămână cele 3 ore/zi de activitate de pregătire metodico-științifică care completează activitatea didactică să se desfășoare în unitatea de învățământ. Este momentul oportun pentru discutarea unor probleme/ aspecte desprinse din activitatea zilnică a creșei/grădiniței și pentru a dezvolta o comunitate care învață.

**Exemplu de activitate**

***Situație ipotetică:*** *la nivelul colectivului de cadre didactice s-a identificat nevoia de reflectare asupra modalităților/activităților prin care sunt dezvoltate abilitățile de interacțiune între copii.* Această nevoie a fost identificată în urma unor discuții între cadrele didactice (în cadrul unui consiliu profesoral sau ca urmare a discuțiilor colegiale la predarea schimbului de tură), în urma obsevațiilor pe care directorul le-a consemnat în urma realizării asistențelor la grupă ori în alte contexte în care cadrele didactice și-au împărtășit această preocupare legată de practica profesională.

***Mod de desfășurare:*** Un cadru didactic (poate fi responsabilul comisiei pentru curriculum) preia atribuțiile de coordonator al întâlnirii. Acesta pregătește instrumentele de lucru, reamintește colectivului datele întâlnirii (ora, tema, activități pe care cadrele didactice să le realizeze anterior ș.a.) și moderează discuțiile pe parcursul întâlnirii.

Un exemplu de instrument de lucru:

| Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (RFIDT)<br>Domeniul de dezvoltare: DEZVOLTAREA SOCIOEMOȚIONALĂ<br>Subdomeniul: Dezvoltarea socială<br>Aspect specific: Abilități de interacțiune cu copii de vârstă apropiată.<br>**Reper 3: Copilul ar trebui să fie capabil să interacționeze adecvat cu copii de vârstă apropiată.** | | |
|---|---|---|
| Grupă de vârstă (cf. RFIDT, în corelație cu vârsta copiilor din grupă) | Ce a funcționat? De ce? | Ce nu a funcționat? De ce? |
| | | |

Instrumentul de lucru are ca punct de plecare documentul strategic *Repere fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (*anexă a OME nr.4628/07.06.2024*)*. În prima etapă a întâlnirii se propune un exercițiu de autoreflecție asupra practicilor educaționale implementate la grupă care urmăresc dezvoltarea abilităților de interacțiune între copii, prin care vor fi clarificate componentele activității care conduc la succesul intervenției educaționale, precum și a aspectelor care impiedică/îngreunează atingerea scopului acesteia. Să presupunem că un exemplu de practică educațională implementată la o grupă mijlocie, nivel preșcolar, a fost "efectuarea unor sarcini în pereche". În rubrica "Ce a funcționat? De ce?", cadrul didactic a completat: "Salutul în pereche - deoarece copiii erau obișnuiți cu diferite forme de salut desfășurate cu întreaga grupă; cadrul didactic a fost partener, oferind un exemplu". În rubrica "Ce nu a funcționat? De ce?", cadrul didactic a completat: "Desen în pereche - deoarece unii copii au întâmpinat greutăți în stabilirea unei teme comune, practicianul neidentificând această nevoie; suportul plastic folosit (coală de hârtie A4) a fost insuficient pentru ca echipa să poată desena în același timp".

Consemnările realizate pe parcursul exercițiului de autoreflecție sau parte a acestora vor fi prezentate în cadrul grupului de lucru. Atmosfera trebuie să fie una colaborativă, de dialog deschis și constructiv, în care sunt împărtășite experiențe profesionale, urmărindu-se valorizarea individuală și învățarea prin cooperare.

Concluziile extrase din exemplul anterior pot fi: planificarea unei activități care pleacă de la obișnuințele copiilor; rolul de partener pe care cadrul didactic și-l asumă, oferind un exemplu copiilor; anticiparea unor nevoi, cum ar fi stabilirea unei teme pentru un desen, dimensiunea suportului de lucru propus copiilor sau poziția copiilor față de suprafața de lucru, reprezintă repere importante asupra cărora cadrul didactic este bine să reflecteze în etapa de proiectare a demersului didactic.

Indicatorii și practicile de sprijin din RFIDT reprezintă punctul de plecare în formularea unor activități prin care se urmărește dezvoltarea abilităților de interacțiune a copiilor cu covârstnicii, avându-se în vedere grupele de vârstă ilustrate în RFIDT, corelate cu vârsta copiilor din grupă. De exemplu, pornind de la practica de sprijin pentru grupa de vârstă 37-60 de luni *"Inițiați jocuri pentru exersarea abilităților de solicitare și acceptare a ajutorului între copii, pentru înțelegerea mesajului că fiecare contribuție contează (de ex. în cazul construcțiilor în pereche, lucrărilor plastice colective).",* grupul de cadre didactice

poate elabora o listă de activități pe care le pot include în planificarea zilnică sau în planificarea unor activități/ateliere cu părinții, care vor avea ca scop dezvoltarea abilităților de interacțiune a copiilor cu covârstnicii.

Rezultatul acestei întâlniri poate consta într-un centralizator pe categorii de activități și grupe care poate constitui un instrument orientativ în planificarea activităților de la grupă. Trebuie să avem în vedere că abordarea unei teme poate necesita mai multe întâlniri și că o temă ne poate asigura deschiderea către o altă temă.

**Exemplul oferit reprezintă și o modalitate de implementare în activitatea didactică a lucrului cu *Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani (2024).***

## II.1. Cercurile pedagogice

Cercurile pedagogice reprezintă o tradiție în ceea ce privește organizarea de activităţi metodico-ştiinţifice la nivel zonal/județean, fiind o modalitate prin care se oferă cadrelor didactice oportunitatea de a se întâlni și de a discuta teme de interes pentru domeniul în care activează. Ele constituie o oportunitate de formare și dezvoltare a unei/unor comunități profesionale de învățare (CPÎ) în educația timpurie.

Experiența organizării şi desfăşurării acestor întâlniri metodice ne arată că, în unele cazuri, activitatea cercului pedagogic se extinde în afara planificării oficiale, iar cadrele didactice dezvoltă relații de colaborare materializate în parteneriate sau proiecte educaționale, împărtășesc din experiențele profesionale în întâlniri formale (schimburi de experiență), sau în întâlniri nonformale (discuții pe grupuri facilitate de mediul online sau întâlniri față în față). De regulă, activitatea metodică organizată într-un asfel de cerc pedagogic răspunde nevoilor profesionale ale participanților, abordează teme de interes comun, iar participanții sunt implicați în mod activ. În acest caz, cercul pedagogic este o întâlnire bazată pe dialog, având ca fundament încrederea reciprocă și valorizarea individuală.

La polul opus, se află situația în care participarea la activitatea cercului pedagogic este privită mai mult ca o obligație și mai puțin ca o oportunitate de dezvoltare profesională. Lipsa interesului pentru dezvoltare profesională are impact negativ asupra calității actului educațional susținut la grupă, ca rezultat al unor strategii didactice depășite, cu efecte nefavorabile asupra motivației copiilor pentru învățare și, implicit, asupra dezvoltării acestora.

**Cercurile pedagogice pot fi adevărate comunități profesionale de învățare dacă:**

- În momentul constituirii acestora se are în vedere **principiul identificării intereselor comune de dezvoltare profesională**. Cercetările din domeniul științelor educației ne arată că, atunci când profesorii împărtășesc interese și obiective comune, este mai probabil să se angajeze în conversații semnificative, să împărtășească cunoștințe și să se sprijine reciproc.

Exemplele de intervenții educaționale prezentate în cadrul cercurilor pedagogice din care fac parte practicieni cu interese comune de dezvoltare profesională vor fi reluate în activitățile metodice din unitatea de învățământ, asigurându-se o coerență și continuitate în practicile educaționale implementate. De exemplu, includerea cadrelor didactice care predau la grupe de nivel antepreșcolar în același cerc pedagogic, alături de cadre didactice din grădinițe cu experiență în organizarea de grupe mici, în care sunt incluși copii cu vârsta de

până în 3 ani, va oferi cadrul de discuții și împărtășire a unor experiențe profesionale relevante. În acest sens, se poate valorifica experiența cadrelor didactice care au beneficiat de formare în cadrul proiectului necompetitiv Educație timpurie incluzivă și de calitate – ETIC (2019 – 2023), precum și ale practicienilor din unitățile de învățământ care au implementat proiecte precum "Centrul multifuncțional", "Un start bun în viață" coordonate de Centrul pentru Educație și Dezvoltare Profesională Step by Step.

De asemenea, includerea cadrelor didactice care predau la grupe care aplică o alternativă educațională în același cerc pedagogic va conduce la transferul de practici educaționale cu sens pentru profesioniști.

- **Sunt create premisele unei comunități deschise** prin încurajarea dialogului colegial, valorizarea experiențelor profesionale și oferirea de feedback constructiv. Materialele prezentate în cadrul întâlnirii metodice ar trebui să fie scurte, relevante pentru tema pusă în discuție. O activitate metodică de succes se măsoară și prin numărul participanților la dialogul desfășurat ulterior prezentării materialului, schimbul de idei realizat.

- **Temele abordate sunt cele semnalate de către cadrele didactice sau de către comunitățile/organizațiile internaționale în domeniu (CE, OECD, UNICEF, UNESCO).** Temele abordate în scrisoarea metodică pot fi abordate în cadrul cercurilor pedagogice, acestea fiind stabilite în urma discuțiilor cu inspectorii pentru educație timpurie sau în acord cu diverse aspecte prezente în organizarea și funcționarea creșelor și grădinițelor, semnalate pe diverse canale de comunicare. Evident, subiectele dezbătute pot fi generate și de studii sau de obiective stabilite la nivel international/regional (european) de diferite comunități/organisme în domeniu (CE, OECD, UNICEF, UNESCO). Aceste teme pot fi dezvoltate/ modificate/completate, în funcție de interesele și preocupările cadrelor didactice din cercul pedagogic.

În afara cercurilor pedagogice, la nivel județean/regional pot fi organizate activități metodice sub forma unor ateliere, dezbateri, întâlniri cu specialiști în care pot fi discutate teme precum: adaptarea copilului la mediul creșei/grădiniței; parteneriatul familie - creșă - grădiniță și modalități de dezvoltare a unei colaborări în interesul copiilor; abordări comune și specifice în educația antepreșcolară și preșcolară. Tot în cadrul acestor întâlniri pot fi valorificate materiale informative, exemple de bună practică prezentate în cadrul cercurilor pedagogice.

### II.2. Mentorarea cadrelor didactice din educația timpurie

O altă comunitate profesională de învățare (CPÎ) în educația și îngrijirea timpurie poate fi construită în jurul procesului de mentorat, care include mentori, persoane mentorate și alți specialiști din domeniu.

Sprijinul acordat personalului debutant din domeniul educației timpurii prin intermediul mentoratului reprezintă o metodă puternică de îmbunătățire a prestației profesionale individuale, cu impact asupra calității serviciilor oferite de instituția de învățământ. **Mentoratul presupune colaborarea dintre un educator experimentat și unul cu mai puțină experiență cu scopul dezvoltării profesionale și orientării în cariera didactică. Relația care se construiește între persoanele mentorate și mentorii lor are la**

**bază colaborarea, învățarea de la egal la egal (peer learning), fiind un proces care aduce avantaje ambelor părți implicate (mentori, persoane mentorate). Activitatea de mentorare presupune o împletire a activităților structurate, anterior planificate, cu activități spontane, apărute în urma unor nevoi inopinate. Demersul trebuie să fie unul coerent, fiind necesar un plan de mentorare.**

**Beneficiile mentoratului în domeniul educației timpurii**

Pentru persoanele mentorate:

- Dezvoltare profesională: Mentorii îi asistă pe cei mentorați în scopul îmbunătățirii practicilor educaționale și conectării la noutățile din domeniul specialității.
- Suport emoțional: Mentoratul creează un cadru sigur, în care fiecare se simte apreciat. Sunt discutate provocările întâmpinate, persoanele mentorate cer sfaturi și primesc încurajare, cu efecte pozitive în ceea ce privește consolidarea încrederii în propriile forțe și satisfacția la locul de muncă.
- Colaborare și networking: Mentoratul încurajează cooperarea între practicieni, facilitând construirea unor rețele profesionale solide și schimbul de informații.
- Reflecție practică: Prin ședințe regulate de mentorat, practicienii sunt încurajați să-și analizeze metodele de predare, să identifice domenii de dezvoltare, nevoile de formare/aprofundare și să-și stabilească obiective personale și profesionale.
- Îmbunătățirea rezultatelor pentru copii: Sprijinul adecvat și dezvoltarea continuă a abilităților persoanelor mentorate conduc la îmbunătățirea calității educației și îngrijirii copiilor, generând rezultate pozitive în dezvoltarea acestora.

În același timp, mentorii, prin activitatea pe care o desfășoară, își perfecționează abilitățile de management, sunt conectați la noutățile din domeniu, se dezvoltă profesional, inclusiv prin reflectarea asupra propriilor practici educaționale, își extind rețeaua profesională din care fac parte și au sentimentul de împlinire profesională.

Experienţa didactică ne arată că practicienii aflați la început de carieră au nevoie de sprijin și îndrumare pentru "traducerea" noțiunilor teoretice dobândite în anii de studiu și conversia lor în practica la catedră, pentru a se integra în colectiv, pentru a înțelege specificul unității de învățământ, principiile acesteia, regulile scrise și mai puțin scrise etc. De asemenea, procesul de preluare a creșelor de către Ministerul Educației și schimbarea focusului acestor servicii dinspre îngrijire de tip medical către educație și îngrijire aduce în prim plan nevoia de mentorare a personalului din creșe.

Activitatea de mentorat, fie că vorbim de mentorat unu-la-unu (un mentor și un profesor mentorat) sau mentoratul de grup (un mentor și mai mulți profesori mentorați), trebuie să pornească de la nevoile persoanelor mentorate. Din acest motiv, stabilirea planului de mentorat se va realiza prin colaborarea celor implicați, în urma unei analize de nevoi care să aibă în vedere:

a) Familiarizarea cu cadrul normativ specific disciplinei și unității de învățământ. Cunoașterea specificului creșei/grădiniței.
b) Contribuția personală la activitatea creșei/grădiniței, inclusiv prin cunoașterea propriilor responsabilități.

c) Comunicarea eficientă cu personalul unității de învățământ și partenerii educaționali.
d) Elaborarea proiectării didactice eșalonate centrată pe nevoile copiilor din grupă, inclusiv a activităților extrașcolare și extracurriculare.
e) Managementul grupei de copii.
f) Îmbunătățirea competențelor profesionale prin planificarea activităților de dezvoltare profesională și a direcțiilor de dezvoltare în carieră.

**În planul de mentorat pot fi incluse activități precum:**

- Sesiuni de stabilire și revizuire a obiectivelor: Stabilirea unor obiective specifice, măsurabile, care să fie revizuite și ajustate în mod regulat, având în vedere zona proximei dezvoltări a persoanei mentorate.

Exemplu:

| Obiectiv stabilit | Activități planificate | Orizont de timp |
|---|---|---|
| *-în urma analizei de nevoi inițiale-*<br>Organizarea mediului educațional în acord cu Curriculumul pentru educație timpurie | 1. Studiul individual (curriculumul național, resurse educaționale puse la dispoziție de către mentor)<br>2. Observarea organizării mediului educațional din grupa mentorului | Săptămâna 1 |
| | 3. Discuții individuale (specificul centrelor de activitate, principii de organizare a mediului educațional)<br>4. Reorganizarea mediului educațional pe centre de activitate | Săptămâna 2 |
| *-obiectiv revizuit -*<br>Utilizarea centrelor de activitate în activitatea zilnică desfășurată cu copiii | 1. Studiul individual (utilizarea centrelor de ativitate prin corelarea cu specificul acestora, tema proiectului tematic și categoriile de activități) | Săptămâna 3 |
| | 2. Observare sistematică - (asistarea la activitatea didactică susținută de mentor și notarea aspectelor metodice relevante, care pot sprijini îmbunătățirea practicilor proprii) | |
| | 3. Analiza documentelor - analizarea planificării zilnice realizată de mentor și indentificarea activităților planificate în centrele de activitate și a mijloacelor de realizare, precum și a corelării activității din centre cu activitățile tematice/pe domenii experiențiale | Săptămâna 4 |
| | 4. Elaborarea planificării zilnice și diversificarea activităților planificate în centrele de activitate | |

- Întâlniri regulate: discuții referitoare la progresul realizat, aspectele clarificate, provocările și pașii următori.
- Observarea activității didactice/ asistențe la clasă: Mentorul observă discipolul în rolul său și oferă feedback constructiv. Persoana mentorată asistă la activitățile didactice susținute de către mentor.
- Jurnal de reflecție: Consemnări pe care persoana mentorată le face ca urmare a procesului de autoreflecție.
- Studiu individual; discuții libere; discuții după un plan de idei.
- Îndrumare: împărtășirea unor oportunități de dezvoltare profesională și facilitarea participării la acestea (programe de formare, conferințe, etc.). Participarea împreună la astfel de activități diversifică situațiile de învățare și consolidează relația mentor - persoană mentorată. O componentă importantă o reprezintă orientarea și facilitarea accesului la informații valide, care au o sursă corectă și verificată. Nu în ultimul rând, mentorul este cel care poate prezenta persoanei mentorate specialiști care să o sprijine, să îi faciliteze alte situații de dezvoltare profesională.

Mentorarea personalului din creșe reprezintă o activitate importantă în contextul educației timpurii din România. Mentorii trebuie să fie conectați la realitatea învățământului antepreșcolar, să aibă experiență în practica educațională cu copiii cu vârsta până în 3 ani. Cadrele didactice din grădinițele care coordonează metodologic creșele, profesioniștii care au desfășurat activitate didactică la grupe în care au fost incluși copii cu vârsta cuprinsă între 2 și 3 ani sau care au beneficiat de formare în domeniul educației timpurii, nivel antepreșcolar, reprezintă persoane resursă care pot fi antrenate în activități de mentorare a personalului din creșe.

### II.3. Creșa /Grădinița – centrul unei comunități care învață

Comunitățile de învățare sunt grupuri de persoane care se reunesc pentru a împărtăși cunoștințe, a învăța împreună și a se sprijini reciproc în procesul de învățare. Aceste comunități pot varia ca mărime și structură, de la grupuri mici de studiu la rețele mari. Pot include profesioniști ai unui anumit domeniu, parteneri ai acestora, colaboratori și implicit instituțiile corespunzătoare.

Caracteristicile unei comunități de învățare sunt:

- Colaborare - Membrii colaborează pentru a rezolva probleme, a discuta idei și a împărtăși resurse.
- Interacțiune - Există o interacțiune constantă între membrii comunității, prin activități variate, o parte dintre acestea fiind exemplificate mai jos.
- Sprijin reciproc - Membrii comunității oferă feedback, încurajare și ajutor atunci când este necesar, sprijinindu-se reciproc în procesul de învățare.
- Învățare continuă - Accentul este pus pe dezvoltarea personală și profesională, ca rezultat al învățării permanente, reflectată prin implicarea fiecărui membru vizibil în întreaga comunitate, indiferent de vârstă, profesie sau loc de muncă.

O comunitate de învățare poate aduce împreună comunitățile profesionale de învățare din educația timpurie, din sănătate etc., alături de comunitatea părinților, comunitățile locale, și, evident, comunitățile de copii, având ca scop îmbunătățirea calității educației timpurii învățând împreună, sprijinindu-se pentru a se dezvolta și a crește împreună.

Creșa și grădinița pot deveni centrul unei comunități care învață (sau de învățare) printr-un parteneriat onest și vizibil între actorii principali implicați în educația copiilor, respectiv grădiniță/creșă – familie – comunitate, centrat pe siguranța fizică și emoțională a copiilor și pe capacitatea de reziliență a tuturor, dacă se are în atenție planificarea, organizarea și desfășurarea unor activități la care să participe toți factorii implicați în educația timpurie.

Pe lângă parteneriatul permanent pe care instituția (creșa/grădiniță) îl dezvoltă cu familiile/aparținătorii copiilor, este nevoie ca unitățile de educație timpurie să stabilească legături de colaborare eficiente cu diferiți parteneri (CJRAE/CMBRAE, Casa Corpului Didactic, Direcția generală de asistență socială și protecția copilului, Inspectoratul pentru Situații de Urgență; Poliția, precum și cu instituții de cultură, ONG-uri, etc.). În acest sens, se poate organiza o paletă largă de activități, dintre care enumerăm:

- Derularea de focus-grupuri (FG) pentru identificarea nevoilor și a rolurilor copiilor, părinților, cadrelor didactice și a partenerilor, în construirea unei comunități care învață, pornind de la modul de organizare și funcționare al comunității școlare proprii.
- Organizarea unei serii de ateliere educaționale la care să participe părinți, copii, cadre didactice alături de reprezentanți ai consiliului local, DSP, poliției, ISU etc. (sugestii de teme de interes: Regulile la vârstă timpurie; Timp de calitate pentru copil; Sănătatea fizică și emoțională a copilului mic).
- Derularea unor sesiuni de formare a personalului angajat și a părinților cu implicarea unor specialiști (DSP, ISU, Poliție, CJRAE/CMBRAE etc.). Iată câteva sugestii de teme de interes: Siguranța fizică și emoțională a copiilor; Dezvoltarea capacității de reziliență a comunității școlare/familiei etc.).
- O zi în comunitate – activități desfășurate cu copiii și părinții în comunitate: parcuri, bibliotecă, primărie, librării, alte instituții (ex. Play Fest, Ziua Unirii, Ziua educației, etc.).
- Activități pentru eficientizarea comunicării cu părinții și cu alți reprezentanți din comunitate. Identificarea soluțiilor va fi unul dintre rezultatele așteptate ale acestor activități care pot fi de tipul: Mese rotunde cu părinți, educatoare, reprezentanți ai comunității (sugestii de teme de interes: E nevoie de doi pentru a comunica; Rolul ascultării în procesul de comunicare etc.), Ateliere pentru părinți (sugestii de teme de interes: Importanța comunicării cu cadrul didactic în procesul de acomodare a copilului la regimul creșei/grădiniței; Instrumente și căi de comunicare școală-familie etc.).

Pentru evaluarea efectelor produse de activitățile desfășurate se poate realiza un studiu de impact, care va urmări gradul în care activitățile au răspuns nevoilor identificate și au contribuit la realizarea unei comunități de învățare eficiente. Ca metode de lucru se pot folosi: analiza documentară, ancheta prin chestionar și pe bază de interviu direct, metoda observației etc. De asemenea, datele culese pot oferi informații legate de starea de bine a copilului în mediul școlar; calitatea educației furnizate; atitudinile și valorile promovate și asumate la nivel de unitate de învățământ, de familie și în comunitate; gradul de implicare a partenerilor din comunitate în asigurarea siguranței fizice și emoționale a copiilor și în dezvoltarea capacității de reziliență a tuturor.

## III. Individualizarea învățării

*Curriculumul pentru educație timpurie* promovează, susține și recomandă abordarea individualizată a învățării copiilor cu vârste cuprinse între naștere și 6 ani. Principiile de aplicare a curriculumului național aduc în atenția practicienilor:

- *Principiul individualizării (organizarea activităților ține cont de ritmul propriu de dezvoltare a copilului, de nevoile sale, asigurîndu-se libertatea copiilor de a alege activități și sarcini în funcție de nevoile lor);*
- *Principiul învățării bazate pe joc (jocul este activitatea copilului prin care acesta se dezvoltă natural, prin urmare trebuie să stea la baza conceperii activităților didactice de toate tipurile);*
- *Principiul diversității contextelor și situațiilor de învățare (oferirea unui mediu educațional de contexte și situații de învățare diverse, care să solicite implicarea copilului sub cât mai multe aspecte: cognitiv, emoțional, social, motric);*
- *Principiul alternării formelor de organizare a activității: frontal, în grupuri mici, în perechi și individual și a strategiilor de învățare;*
- *Principiul parteneriatului cu familia și cu comunitatea (este necesar ca între educatoare și familie să se stabilească relații de parteneriat care să asigure continuitate și coerență în demersul educațional; familia reprezintă un partener activ, nu doar receptor al informațiilor furnizate de educatoare referitoare la progresele realizate de copil; totodată e importantă înțelegerea valorii educației, pentru comunitate și participarea comunității, în perioadele timpurii).*

*(Curriculum pentru educație timpurie, p.5)*

Aplicarea acestor principii în activitatea didactică va conduce la diversificarea experiențelor de învățare și dezvoltare a copiilor, adaptarea conținuturilor la specificul vârstei și la particularitățile individuale ale acestora, oferirea unor alternative de acțiune, care valorifică jocul ca activitate fundamentală de învățare la vârstele timpurii și rolul activ al copilului în propriul proces de învățare.

Deciziile didactice au ca punct de plecare cunoașterea copilului, prin urmărirea progresului individual, identificarea intereselor proprii, în vederea valorificării lor în demersul educațional planificat, și prin colaborarea permanentă cu familia, membrii familiei/aparținătorii fiind sursă fundamentală de informare pentru cadrul didactic în ceea ce privește profilul individual al copilului.

**Întrebări desprinse din practica didactică:**

- *Cum realizăm individualizarea învățării în contextul Curriculumului pentru educație timpurie la o grupă de 20 de copii?*
- *Ce este planul individualizat de învățare?*
- *Ce înseamnă o școală incluzivă?*

**Orientări privind operaționalizarea conceptului de învățare individualizată**

**a) Valorificarea specificului categoriilor/tipurilor de activități.**

Planificarea activităților de învățare pornește de la cunoașterea aprofundată a specificului categoriilor/tipurilor de activități prin studierea Planului de învățământ și a metodologiei de aplicare a acestuia incluse în Curriculumul pentru educație timpurie.

Conform programului zilnic, planificarea activităților de învățare va avea în vedere alternarea activităților cu un grad mai mare de structurare (activitățile tematice pentru nivel antepreșcolar și activitățile pe domenii experiențiale pentru nivel preșcolar) cu cele care oferă copiilor posibilitatea de a alege (activitățile liber - alese) și care oferă copiilor posibilitatea de investigare a unor subiecte/teme de interes pentru ei sau de dezvoltare a aptitudinilor/ înclinațiilor personale (incluse în activitățile de dezvoltare personală - nivel preșcolar).

O atenție deosebită va fi îndreptată către oferirea posibilității de alegere a jocurilor și/sau a activităților de investigare a unei teme de interes pentru copil. Stabilirea unor criterii de grupare și distribuire la centre în cadrul activităților liber-alese anulează opțiunea copiilor. În situația în care sunt mulți copii care optează pentru un centru, depășind capacitatea spațiului atribuit, cadrul didactic oferă alternative de lucru prezentând oferta educațională sau folosește strategii de negociere între copii, cu asistența adultului. De asemenea,"trecerea" sau "rotirea" de la un centru de activitate la altul realizate în același timp cu toți copiii nu respectă ritmul individual de lucru al acestora. Se recomandă ca trecerea de la un centru de activitate la altul să se realizeze în mod individual.

**Jocul rămâne activitatea fundamentală prin care copiii învață și se dezvoltă**. Jocul, sub toate formele sale, este mijlocul de realizare utilizat cel mai des în planificarea și organizarea activităților din creșă/grădiniță. Fie că vorbim despre jocul planificat, care are obiective operaționale anterior definite, fie că vorbim despre jocul inițiat de copii, ambele variante oferă cadrul personalizat de susținere a copilului în procesul de învățare și dezvoltare. Totodată, joaca/jocul copiilor reprezintă forma de manifestare firească a copilului, fiind un moment prielnic pentru evaluarea nivelului individual de dezvoltare a copilului.

Planificarea activităților tematice sau a activităților pe domenii experiențiale, integrate sau pe discipline, va urmări aplicarea unor strategii didactice care răspund principiului participării active a copilului. Cadrul didactic va alege acele metode didactice, materiale și forme de organizare care să ofere copiilor posibilitatea de implicare, acțiune, interacțiune cu mediul de învățare și cu covârstnicii, de valorizare individuală pentru toți copiii, inclusiv pentru copiii cu cerințe educative speciale.

De exemplu, desfășurarea unor experimente în centrul Știință, unde copiii, sub supravegherea adultului, manevrează toate materialele necesare și au posibilitatea de replicare a experimentului, oferă acestora o experiență de învățare veritabilă. Grupul restrâns permite inițierea unor discuții cu privire la modificările observate, caracteristicile materialelor, senzații, lansarea de întrebări etc. Aceeași activitate, dacă este gândită a se desfășura frontal, cu cadrul didactic manevrând materialele și copiii dispuși în semicerc, uneori la o distanță apreciabilă, devine o activitate în care experiența de învățare este diluată și rezultatele așteptate sunt minime.

Un alt exemplu se leagă de organizarea activităților de povestire/povestea educatoarei. Acestea sunt activități care implică o pregătire prealabilă prin care copiii sunt introduși în atmosfera de poveste. Acest mijloc de realizare a activităților în educația timpurie se desfășoară, deseori, frontal, mai ales în secvența de prezentare a conținuturilor învățării, când cadrul didactic utilizează limbajul verbal în complementaritate cu cel nonverbal și paraverbal. În funcție de particularitățile grupei, sunt adăugate imagini din poveste, marionete, obiecte, copiii sunt antrenați în redarea unor fragmente repetitive din text (versuri, sintagme). În secvențele didactice de fixare a conținuturilor și evaluare se pot organiza activități pe grupuri mici/ în pereche și/sau individuale, în care copilul este mai mult pus în situația de a face: puzzle, desen liber, modelaj, realizarea unei machete cu momentele principale din poveste, scurte dramatizări sau joc de rol etc., fiind un moment potrivit pentru a-l stimula pe copil să verbalizeze (să povestească scurte momente din poveste, să denumească personaje, să argumenteze preferința pentru un personaj sau alegerea unei acțiuni, să emită idei/opinii, etc.). Sunt momente de stimulare individuală, de sprijin în funcție de nevoile particulare ale copilului și de valorizare individuală. De asemenea, contextul lucrului în grupuri mici sau individual oferă practicianului cadrul optim de intervenție didactică, în acord cu nevoile fiecărui copil.

O altă modalitate de abordare a poveștii este povestea - pretext de investigare. Este o activitate ofertantă pentru copii, în care conținutul poveștii reprezintă punct de plecare pentru o gamă largă de activități, desfășurate într-o zi, pe parcursul mai multor zile sau chiar pentru o săptămână, în funcție de interesul manifestat de către copiii din grupă. Dacă în exemplul anterior focusul era pe dezvoltarea limbajului, fiind stabilite obiective operaționale predominant din domeniul Dezvoltarea limbajului, a comunicării și premisele citirii și scrierii, în această situație povestea este motiv de explorare, obiectivele operaționale vizând mai multe domenii de dezvoltare. De exemplu, cadrul didactic facilitează accesul la informații privind păsările și/sau animalele care apar în poveste. Folosind aplicații online de tip Google Lens, sunt identificate păsările/animalele, scurte documentare (adaptate nivelului de vârstă) despre mediul lor de viață, înregistrări cu sunetele pe care le emit și modul de comunicare. Pornind de la aceste informații, copiii vor desfășura activități precum: realizarea de postere pentru fiecare pasăre/animal, machete cu mediul lor de viață; picturi/lucrări practice/desene cu "căsuța" acestora; modelaj (siluetele păsărilor/animalelor ș.a.); crearea de scurte dialoguri între animale/păsări; jocuri de creație; construcții (Poteca animalului prin pădure, Drumul de la vizuină la lac ș.a.); pot fi explorate emoțiile personajelor prin jocuri de mimă etc. Toate variantele prezentate sunt cu titlu de exemplu, fără a însemna că a fost cuprinsă întreaga paletă de activități care poate fi dezvoltată pornind de la conținutul unei povești.

**b) Planuri de învățare individualizată**

Adaptarea activităților și a obiectivelor la nevoile, abilitățile și interesele fiecărui copil este un demers elaborat care pornește de la evaluarea nivelului de dezvoltare. Identificarea indicatorilor comportamentali din fișa de înregistrare a progresului individual pentru care copilul nu realizează progres sau înregistrează regres poate oferi o imagine de ansamblu asupra domeniilor de intervenție. Practicile de sprijin din RFIDT orientează cadrul didactic în stabilirea unui plan individualizat de învățare, prin formularea unor sarcini care să vizeze nivelul proxim de dezvoltare a copilului. Planul individualizat de învățare este elaborat de către cadrul didactic în situația în care sunt identificate decalaje în dezvoltarea copilului. Un alt document de intervenție personalizată este Planul educațional personalizat care este

realizat de către o echipă interdisciplinară și este elaborat în cazul copiilor cu cerințe educaționale speciale. Ambele documente fac parte din portofoliul educațional al preșcolarului.

### c) Practici incluzive

Practicile educaționale incluzive se concentrează pe asigurarea faptului că toți copiii, indiferent de abilitățile, mediile sau nevoile lor, au șanse egale de a participa și de a prospera în mediile educaționale, în scopul atingerii potențialului individual maxim. Un practician orientat către practicile educaționale incluzive asigură accesul la o educație de calitate pentru toți copiii, promovează și valorifică diversitatea, ajută copiii să dezvolte abilități sociale și sentimentul de apartenență la grup, este dispus să cunoască fiecare copil în parte și să-l sprijine în procesul său de dezvoltare, implicându-l în mod activ. O abordare incluzivă este atunci când copilul este sprijinit să facă singur și mai puțin când adultul face în locul copilului.

Un mediu educațional incluziv este un mediu în care fiecare copil se regăsește și poate desfășura activități benefice și interesante pentru el. Cadrele didactice organizează un mediu educațional stimulativ pentru fiecare copil și prin:

- ✓ Crearea unor centre de activitate funcționale pentru copii, care să faciliteze colaborarea, comunicarea și învățarea;
- ✓ Dispunerea și ergonomia mobilierului să favorizeze interacțiuni diferite: cu toată grupa, pe grupuri mici, în perechi sau individual; lucrul/ jocul din poziții diferite - la masa, pe covor sau tatami; existența unui loc de relaxare (canapea/fotolii/perne);
- ✓ Dotarea centrelor cu materiale flexible, multifuncționale și/sau adaptate tematicii abordate în proiectele propuse (exemplu: bețele de bambus de lungimi diferite pot fi folosite în activități matematice, ca materiale de construcție, în jocul simbolic sau instrumente muzicale); Depozitarea acestora într-un mod funcțional pentru copii;
- ✓ Dezvoltarea sentimentului de apartenență prin afișarea în mediul educațional a fotografiilor personale ale copiilor (familia, experiențe personale), fotografii cu grupa care ilustrează experiențe comune (vizite, excursii, aniversări), lucrări realizate de copii în clasă sau acasă.

### d) Program flexibil

Adaptarea programului zilei poate fi o nevoie pe care unii copii o manifestă. Pentru un copil care este prezent în creșă/grădiniță dimineața devreme, asigurarea unor momente de odihnă în zona de relaxare poate reprezenta o soluție pentru a-și putea continua activitatea. De asemenea, în organizarea activităților de învățare vom avea în vedere ritmul interior al copiilor. Sunt copii care la venirea în creșă/grădiniță au nevoie de activități liniștitoare, tot așa cum alții au nevoie de activități dinamice. Cadrul didactic trebuie să cunoască toate aceste particularități și să-și adapteze oferta educațională la acestea.

### e) Implicarea familiei

Implicarea familiilor în activitățile creșei/grădiniței conduce la dezvoltarea sentimentului de încredere reciprocă (familie/reprezentanți legali - cadru didactic). Pentru cadrul didactic, colaborarea cu părinții conduce la culegerea de informații valoroase despre

copil (experiențe din familie, istoricul sănătății, nevoi, interese, preocupări, temeri/fobii etc.). În același timp, o colaborare în interesul copilului asigură continuarea unor practici benefice de la creșă/grădiniță acasă și invers. Prin participarea directă la activitatea creșei/grădiniței, părinții/ aparținătorii devin încrezători în personalul din unitatea de învățământ și în serviciile furnizate.

Creșa/grădinița poate încuraja implicarea familiei prin diferite modalități, cum ar fi organizarea unor întâlniri periodice (care sar din schema tradiționalelor ședințe cu părinții) de tipul atelierelor cu familia: "Picnic în curtea grădiniței", "Cel mai haios om de zăpadă"; activități de voluntariat: "O zi în creșă/grădiniță"; crearea unui spațiu în care părinții se pot întâlni pentru a discuta despre inițiativele pe care doresc să le aibă în creșă/grădiniță; realizarea unor lucrări în familie care să fie expuse în spațiul educațional etc.

## IV. Digitalizarea în grădiniță

Societatea contemporană se află în plin proces de adoptare și integrare pe scară largă a tehnologiilor digitale în diferite aspecte ale vieții, fie că vorbim despre utilizarea smartphone-urilor și a rețelelor sociale sau despre implementarea tehnologiilor avansate, precum inteligența artificială. Aceste transformări au un impact semnificativ asupra modului în care oamenii comunică, lucrează, învață etc.

Dispozitivele electronice, ecranele digitale, utilizarea aplicațiilor, accesul la internet sunt realități ale societății actuale din care copiii fac parte. Expunerea la tehnologia digitală este inerentă, fiind prezentă pe stradă, în magazine, în casele majorității oamenilor. O dată cu expansiunea digitală, specialiști din domeniul psihologiei, psihiatriei, științelor educației, științelor comportamentale au investigat impactul expunerii la ecrane a copiilor. Dintre constatările studiilor privind impactul utilizării de către copii și adolescenți a dispozitivelor digitale enumerăm următoarele:

- ✓ Impact asupra dezvoltării: Timpul excesiv în fața ecranului poate întârzia limbajul, în special la copiii sub 2 ani. Vizionarea împreună cu părinții poate atenua efectele negative și sprijini copilul în familiarizarea cu tehnologia.
- ✓ Sănătatea fizică: Timpul excesiv în fața ecranului crește riscul de obezitate la copii.
- ✓ Sănătatea mintală: Echilibrul între ecran, activitate fizică și somn este crucial pentru sănătatea mintală la adolescenți.
- ✓ Abilități sociale: Utilizarea excesivă a ecranului poate afecta abilitățile sociale ale copiilor.
- ✓ Influența părinților: Obiceiurile părinților pot influența timpul petrecut de copii în fața ecranului.

De asemenea, studiile subliniază importanța utilizării conștiente și echilibrate a ecranului, în special în copilăria timpurie, pentru a susține dezvoltarea sănătoasă.

*Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copilului de la naștere la 7 ani,* document actualizat în anul 2024, introduce în domeniul *Dezvoltarea cognitivă și cunoașterea lumii* aspectul specific *Utilizarea curiozității naturale pentru a descoperi lumea prin intermediul tehnologiei,* unde sunt incluse șase repere cu indicatori și practici de sprijin privind modul în care tehnologia poate fi utilizată în activitatea de la grupă, având în vedere

specificul intervalelor de vârstă. Documentul agreează opinia Academiei Americane de Pediatrie conform căreia expunerea copiilor sub 2 ani la ecrane (telefoane, tablete) trebuie să fie limitată la interacțiuni scurte de tipul comunicării prin intermediul apelurilor video. Copiii cu vârsta între 2 și 5 ani vor avea acces la ecrane (telefon, tabletă, televizor) maximum o oră, în reprize scurte între care să se asigure pauze de 15-20 de minute. Atât la creșă/grădiniță, cât și acasă, adultul (educator, părinte) însoțește copilul pe parcursul expunerii la ecrane, activitatea fiind urmată de discuții asupra celor vizualizate.

Dispozitivele digitale din sala de grupă pot fi utilizate drept instrumente în crearea situațiilor de învățare cum ar fi: vizionarea unor scurte filme video (max. 7-8 min), imagini cu teme relevante pentru tema săptămânală; utilizarea unor aplicații adaptate vârstei ( de exemplu desenul pe tabla interactivă); prezentarea/vizualizarea unor mici proiecte personale realizate acasă sau la creșă/grădiniță. Toate aceste experiențe reprezintă punctul de plecare pentru alte activități realizate prin aplicarea unor metode didactice care nu implică expunerea copiilor la ecrane.

## V. Reglementări, documente școlare și instrumente de lucru în educația timpurie

Dintre documentele legislative și metodologice cu aplicabilitate în domeniul educației timpurii enumerăm:

- *Legea învățământului preuniversitar nr.198/2023,* cu modificările și completările ulterioare;
- *Curriculumul pentru educație timpurie* (OMEN nr.4694/2019);
- *Reperele fundamentale în învățarea și dezvoltarea timpurie a copiilor cu vârsta cuprinsă între naștere și 7 ani* ( OME nr. 4628/2024);
- *Metodologia privind portofoliul educațional al preșcolarului și al elevului din învățământul preuniversitar* (OME nr. 6.478/ 2024);
- *Profilul de formare al absolventului* (OME nr. 6731/2023);
- *Standarde de referință pentru pentru învățământul preuniversitar*, inclusiv pentru unitățile de educație timpurie antepreșcolară (HG nr. 994/2020);
- *Standardele privind materialele de predare-învățare în educația timpurie* și *Normativul de dotare minimală pentru serviciile de educație timpurie a copiilor de la naștere la 6 ani* (OME nr.4143/2022);
- *Hotărâre pentru modificarea Hotărârii Guvernului nr. 136/2016 privind aprobarea normelor metodologice pentru determinarea costului standard per antepreşcolar/preşcolar/elev şi stabilirea finanţării de bază de la bugetul de stat, din sume defalcate din T.V.A. prin bugetele locale, pe baza costului standard per antepreşcolar/preşcolar/elev, pentru toţi preşcolarii şi elevii din învăţământul general obligatoriu particular şi confesional acreditat, precum şi pentru cei din învăţământul profesional şi liceal acreditat, particular şi confesional* (HG nr. 47/2023);
- *Legea nr.248/2015, republicată (2020), privind stimularea participării în învățământul preșcolar a copiilor provenind din familii defavorizate;*
- *Metodologia de organizare şi funcţionare a creşelor şi a altor unităţi de educaţie timpurie antepreşcolară* (HG nr.566/2022);
- *Metodologia de organizare și funcționare a serviciilor de educație timpurie complementare (HG nr.1604/2022);*

- *Regulamentul-cadru de organizare și funcționare a unităților de învățământ preuniversitar* (OME nr.5726/2024);
- *Metodologia de organizare a Programului național pentru preșcolari și elevi "Ateliere de vară"* (OME nr.4126/2022);
- *Metodologia privind asigurarea asistenței medicale a antepreșcolarilor, preșcolarilor, elevilor din unitățile de învățământ preuniversitar și studenților din instituțiile de învățământ superior pentru menținerea stării de sănătate a colectivităților și pentru promovarea unui stil de viață sănătos* (Ordin comun MS și ME nr.2.508/4.493/2023);
- *Procedura privind managementul cazurilor de violență asupra antepreșcolarilor, preșcolarilor, elevilor și personalului din cadrul unității de învățământ (OME nr.6235/2023, cu modificările ulterioare);*
- *Metodologia-cadru de evaluare în mediul online a performanțelor școlare și a competențelor (OME nr.3750/2023);*
- *Ordinul ministrului educației nr.4150/2022 pentru aprobarea cadrului de competențe digitale al profesionistului din educație;*
- *Norme de igienă din unitățile pentru ocrotirea, educarea, instruirea, odihna și recreerea copiilor și tinerilor (OMS nr. 1.456/2020,* cu modificările și completările ulterioare);

În activitatea desfășurată, cadrele didactice utilizează diferite documente școlare și instrumente de lucru pentru înregistrarea prezenței zilnice a copiilor, pentru înregistrarea activităților cu copiii și a rezultatelor obținute cu aceștia, precum și pentru proiectarea didactică, dintre care menționăm:

- Condica de evidență a activității didactice din educația timpurie/Planificarea săptămânală;
- Catalogul grupei;
- Caietul metodic (în care se fac consemnări privind studiul individual sau se înregistrează informații importante din punct de vedere profesional);
- Caietul de observații privind progresele copiilor;
- Fișele de apreciere a progresului individual al copilului înainte de intrarea în clasa pregătitoare (modalitatea de completare a acestora a fost prezentată în *Scrisoarea metodică 2019*);
- Fișa de reflecție (focalizată pe interacțiuni), cu mențiunea că aceasta va fi utilizată doar ca o listă de autoverificare;
- Proiectele tematice;
- Proiecte didactice pentru toate tipurile de activități, cu mențiunea că pentru proiectele de activitate integrată sunt necesare și scenarii de activitate;
- Planificarea activităților derulate pentru dezvoltare profesională;
- Planificarea activităților cu părinții;
- Planificarea activităților creșă – grădiniță, grădiniță-școală;
- Planificarea activităților extracurriculare.
- Proiecte educative, protocoale de colaborare;
- Portofoliile individuale și portofoliile educaționale ale copiilor, **cu mențiunea că portofoliile educaționale vor fi completate în acest an școlar numai la grupa mijlocie din învățământul preșcolar;**
- Mapa cu materiale-suport pentru temele de consiliere – concepute sau preluate din diverse surse, pentru a putea veni în sprijinul părinților;

- CV – Curriculum vitae;
- Copii ale documentelor de studii;
- Dovezi/ documente ale participării la activități de formare continuă.

## VI. Teme propuse pentru activitățile metodice și cercurile pedagogice

Temele abordate în prezenta scrisoare metodică vor fi discutate și aprofundate în cadrul activităților metodice organizate la nivelul unității de învățământ. La nivel județean, în cadrul cercurilor pedagogice sau a altor tipuri de activități metodice regionale/județene, pot fi prezentate rezultate, exemple de bune practici privind aplicarea sau abordarea temelor incluse în scrisoarea metodică sau derivate ale acestora.

Exemple de teme:

- Strategii de individualizare a învățării având în vedere pricipiile educației incluzive;
- Crearea unui mediu educațional care sprijină învățarea pentru toți copiii;
- Modalități de îmbunătățire a comunicării și colaborării cu părinții pentru a sprijini învățarea și dezvoltarea copiilor
- Învățarea bazată pe joc: cadrul personalizat de susținere a copilului în procesul de învățare și dezvoltare.
- Modalități de introducere a elementelor de literație în contextul Curriculumului pentru educație timpurie.

De asemenea, pot fi abordate alte teme de interes pentru cadrele didactice, conform precizărilor din subcapitolul "Cercuri pedagogice".

## VII. Proiecte și programe educaționale care se derulează în acest an școlar în educația timpurie

Ministerul Educației continuă să susțină și să dezvolte proiecte educaționale în parteneriat cu organizații relevante din domeniul educației timpurii, având ca obiectiv îmbunătățirea calității serviciilor de educație și diversificarea acestora prin organizarea de activități extracurriculare și extrașcolare. Dintre acestea, enumerăm în cele ce urmează proiectele lansate de Ministerul Educației începând cu anul 2002 și care continuă:

- Programul educațional național de stimulare a interesului pentru lectură ***Să citim pentru mileniul trei*** (ME, ISJ-uri, grădinițe, comunități locale); continuă și prin inițiativele OvidiuRo: ***Ateliere de lectură*** și proiectul ***Citește-mi 100 de povești***;
- Programul educațional național de educație ecologică ***Ecogrădinița*** (ME, ISJ-uri, grădinițe, comunități locale);
- Programul educațional național de stimulare a interesului pentru educație fizică și sport **Kalokagathia** (ME, ISJ-uri, grădinițe, comunități locale) ; proiectul a cunoscut o mulțime de dezvoltări, îndeosebi sub forma unor competiții sportive la nivel local.
- **Proiect de educație pentru valori:** ***Joc, respect și bucurie!*** (ME, ISJ-uri); proiectul s-a dezvoltat la nivelul județelor și a generat o serie de activități generice, inclusiv intergenerționale, de sprijin comunitar.

O altă serie de programe inițiate de Ministerul Educației sau pentru care Ministerul Educației a încheiat parteneriate cu terți sunt:

- ***Planul național de dezvoltare a literației timpurii*** **(ME, Asociația OvidiuRO, Asociația Toți Copiii Citesc, ISJ-uri);**
- Proiect educațional ***De la joc la educație financiară*** (ME, BCR, APPE, Infomedia Pro, ISJ-uri);
- Proiect educațional ***Grădina de liniște, relaxare și învățare*** (ME, Asociația Creștini, ISJ-uri);
- ***Programul Învățare prin Joc***, în baza protocolului cu ME nr.10.857/2022, în cadrul Inițiativei Educația și Dezvoltarea Timpurie a Copilului în România derulată de UNICEF în parteneriat cu Centrul Step by Step; ***Programul Educație timpurie de calitate***, dezvoltat și derulat de Centrul Step by Step pentru personalul din serviciile de educație timpurie, nivel anteprescolar;
- ***Programul Educațional de Educație Rutieră*** (ME, Asociația Perfect Info, ISJ-uri);
- Proiect educațional necompetitiv ***Educație timpurie incluzivă și de calitate*** (ME, Univ. din Arad, Pitești, Suceava); activitățile continuă în perioada de sustenabilitate (până în decembrie 2025).
- ***Proiect de organizare de grupe Reggio-Emilia*** (pentru copiii de la naștere la 6 ani). Persoanele resursă din fiecare județ care au beneficiat de formare în Centrul Loris Malaguzzi din Reggio Emilia, Italia, vor fi coordonatori județeni. În anul școlar 2024 - 2025, temele avute în vedere sunt: **Cele 100 de limbaje ale copilului, Mediul - al treilea profesor; Participarea familiei în activitatea grupei; Documentarea pedagogică - modalitate de evidențiere a procesului de învățare pe care copii îl desfășoară.** Se va încuraja colaborarea între cadrele didactice care aplică la grupă elemente specifice abordării Reggio Emilia prin organizarea de întâlniri regulate, în funcție de nevoile identificate. Rezultatele înregistrate pot fi prezentate în cadrul cercurilor pedagogice sau cu ocazia altor activități metodice organizate la nivel regional/județean.
- Proiectul educațional ***Practici educaționale progresive în creșe și grădinițe*** (PEPCG) sau Proiectul Prieteniei, inițiat de Grădinița cu program prelungit nr. 39, Brăila și susținut de ME, derulat în parteneriat cu ISJ Brașov, ISJ Buzău, ISJ Constanța, ISJ Prahova, ISJ Harghita, ISJ Tulcea. Este un proiect adresat în egală măsură copiilor, cadrelor didactice, părinților și comunității, care aduce în prim plan schimbul de bune practici privind abordarea educației timpurii și implementarea/dezvoltarea de metode și tehnici de lucru inovative. În ultimii ani, proiectul a avut o dezvoltare continuă, constituindu-se într-o adevărată comunitate de învățare și dezvoltare profesională.

Pentru a oferi o imagine de ansamblu asupra conținutului scrisorii metodice, prezentăm structura documentului.

**Cuprins:**


I. Despre predarea cu entuziasm ..... 4

II. Comunitățile profesionale de învățare ..... 5

II.1. Cercurile pedagogice ..... 8

II.2. Mentorarea cadrelor didactice din educația timpurie ..... 9

II.3. Creșa /Grădinița – centrul unei comunități care învață ..... 12

III. Individualizarea învățării ..... 14

Orientări privind operaționalizarea conceptului de învățare individualizată ..... 15

a) Valorificarea specificului categoriilor/tipurilor de activități. ..... 15

b) Planuri de învățare individualizată ..... 16

c) Practici incluzive ..... 17

d) Program flexibil ..... 17

e) Implicarea familiei ..... 17

IV. Digitalizarea în grădiniță ..... 18

V. Reglementări, documente școlare și instrumente de lucru în educația timpurie ..... 19

VI. Teme propuse pentru activitățile metodice și cercurile pedagogice ..... 21

VII. Proiecte și programe educaționale care se derulează în acest an școlar în educația timpurie ..... 21